

Avtor: DAMIANO FIORETTO

Pripovedka o prostoživečih medonosnih čebelah

Čebelarkam in čebelarjem se pogosto zgodi, da jih ljudje sprašujejo o temah, povezanih s **prostoživečimi družinami medonosnih čebel**, to so tiste družine čebel, ki preživijo brez vsakršne človeške oskrbe. Take čebele lahko prištevamo med prostoživeče živali na območju Italije, tako kot srna, ki jo srečamo v gozdu med večernim sprehodom, ali krastača, ki se skriva pod cvetličnim loncem na vrtu. Pa vendar se večini ljudi ne zdi tako običajno videti čebeljo družino, ki si je domovanje ustvarila v kamniti jami ali v starem zidu. Morda so že kdaj naleteli na roj čebel na poti, le redko kdo pa je videl pravo čebelje gnezdo.

Čebelarji pa imajo še dodatno srečo – ljudje jih pogosto pokličejo za **lovljenje ali odstranjevanje** ne le rojev, temveč celo čebeljih družin, ki so že dlje časa naseljene v starih hišah, opuščenih dimnikih ali v starih drevesih, ki veljajo za nevarna in jih je treba posekati. Z željo, da bi ustregli naročniku ali pridobili dodatno čebeljo družino, čebelarji odstranijo še viseči roj, včasih pa morajo, pogosto z veliko truda in napora, razstaviti pravo malo mojstrovino, ki so jo čebele z veliko spretnostjo ustvarile v eni ali več sezonah.

V takšnih primerih se velja ustaviti in razmisliti, **ali je zares potrebno odstraniti že naseljeno čebeljo družino, še posebej, če ne predstavlja nobene nevarnosti**. Če so čebele na varnem mestu, daleč od prehoda ljudi, kot je zapuščeno detlovo gnezdo visoko na drevesu ali luknja v osamljenem zidu, kaj bi lahko bilo boljše od tega?

Živimo v času, zaznamovanem s podnebnimi spremembami, pozidavo prostora in izgubo naravnih habitatov. V takšnih razmerah se morajo vsa živa bitja prilagoditi, če želijo preživeti. Medonosne čebele se morajo znati prehranjevati, razmnoževati in uspevati v okoljih, ki se nenehno spreminjajo. In le tiste, ki to zmorejo same, lahko resnično štejemo za prilagojene okolju, v katerem živijo.

Na žalost lahko številne »sodobne« čebelarske prakse, če jih ne uporabljamo ustrezno – na primer seljenje panjev v velikem obsegu (nomadstvo) ali prisilna zamenjava matic s primerki iz drugačnega podnebja ali celo druge podvrste –, vodijo v zmanjšanje odpornosti in večjo občutljivost čebeljih družin. To se pogosto kaže z večjo obolevnostjo in umrljivostjo ter tudi večjimi stroški za čebelarja.

Prav zato je za dosego odpornega in naprednega čebelarstva, zazrtega v prihodnost, končni cilj prilagajanje okolju.

Pri tem praktičnem pristopu lahko ključno vlogo odigrajo kolonije medonosne čebele (*Apis mellifera*), ki so popolnoma podvržene naravni selekciji in se zato nenehno prilagajajo okolju.

ter spreminjajočemu se podnebjju. Zaradi vedenjskih značilnosti medonosnih čebel lahko troti iz prostoživečih družin v fazi oploditve matice razširjajo svoje gene in tako prenašajo svoje lastnosti prilagodljivosti na okolje na nadaljnje rodove.

Prostoživeče kolonije **medonosne čebele** tako postajajo izjemen vir za čebelarstvo in bi jih morali najprej zaščititi prav čebelarji sami. V primerjavi s prostoživečimi so pogosto prav oskrbovane čebelje družine z visoko gostoto tiste, ki prenašajo bolezni na prostoživeče kolonije – in ne obratno.

Vloga čebelarjev

Glede na vse povedano bi morali čebelarji najprej spremeniti pristop; ne le, da bi se morali izogibati odstranjevanju čebeljih družin, kadar to ni nujno potrebno, ampak bi morali postati pravi **varuhi prostoživečih čebel**, ki bi spodbujali njihovo zaščito in znali prepoznati njihov pomen. Lastnikom, ki se nenadoma znajdejo v družbi teh novih »žuželčjih sostanovalk«, bi morali pojasniti pomen teh družin ter dejstvo, da so nenevarne, dokler jih ne vznemirjamo.

Aplikacija, združenje Resilient Bee APS in varuhi čebel

Drugi korak bi lahko bil aktivna udeležba pri zaščiti. Kako bi to lahko storili? Zelo preprosto, z uporabo **aplikacije**, ki jo je mogoče prenesti brezplačno: **BeeWild** (<https://fmach.it/Servizi/App#>). Aplikacijo je izdelala fundacija Edmunda Macha v sodelovanju z organizacijo World Biodiversity Association onlus (<https://biodiversityassociation.org/it/>) z namenom zbiranja podatkov o prostoživečih družinah čebel z udeležbo državljanov v projektu državljanske znanosti. To je omogočilo pridobitev številnih novih znanstvenih informacij o teh družinah, saj je prvi korak k zaščiti prav njihovo poznavanje.

Te podatke preučujejo raziskovalci in univerze, ena od omejitev pa so sredstva za stalna spremljanja teh družin, ki bi omogočila pridobivanje zanesljivih in znanstveno veljavnih podatkov, na podlagi katerih bi lahko ugotovili trajanje njihove življenjske dobe. V ta namen je bilo leta 2021 v Italiji ustanovljeno **združenje Resilient Bee APS**, v okviru katerega skupina prostovoljcev – čebelarjev in drugih – nudi pomoč znanstveni skupnosti pri zbiranju podatkov.

Gre za **varuhe čebel** (Bee guardian), prostovoljce, ki neposredno opazujejo eno ali več čebeljih družin in letno opravijo vsaj tri neinvazivna vizualna spremljanja – eno ob koncu zime, eno sredi poletja in eno jeseni. Datumi spremljanj so prilagojeni različnim podnebnim razmeram in se razlikujejo med severno, srednjo in južno Italijo. To omogoča spremljanje dinamike opazovane čebelje družine pred obdobjem rojenja in po njem, pri čemer je mogoče s precejšnjo gotovostjo ugotoviti, ali ji je uspelo preživeti zimo in spomladi nadaljevati z dejavnostjo, ali pa je poginila in je votlino naselil nov roj.

Danes podatkovna baza združenja Resilient Bee po vsej Italiji beleži **72 prostoživečih družin medonosne čebele**, ki jih spremljajo prostovoljci, od katerih 15 na območju severne Italije, 5 v Venetu. To je vsekakor dober rezultat, vendar je za boljše poznavanje stanja ohranjenosti te vrste in za upočasnitev njenega upadanja potrebnega še mnogo več.

24., 25. in 26. oktobra 2025 bo v Monticianu (SI) potekal dogodek, kjer bodo udeleženci lahko poglobili znanje o tej temi in se srečali z raziskovalci in združenji, ki si s konkretnimi

dejavnostmi prizadevajo za zaščito prostoživečih družin medonosne čebele (<https://www.resilientbee.com/>).

Fotografija prostoživečih čebeljih družin